

# Приносът на Нова Скотия в развитието на канадския литературен канон

*Александър Костов*

Софийски университет „Св. Климент Охридски“ (България)

*Alexander Kostov. NOVA SCOTIA'S CONTRIBUTION TO THE DEVELOPMENT OF CANADIAN LITERARY CANON*

**Abstract.** The article deals with the development of Canadian literature from the perspective of the second smallest province in Canada, Nova Scotia, and its active participation in the creation of the literary canon, a subject that has plagued Canada for so long. The focus will fall on the role of Nova Scotia as one of the forefathers of Confederation, as well as its importance for the initial development and subsequent spread of literature in Canada. What is more, the article will also tackle the important notion of identity as central to both Nova Scotia and Canada on the whole, and will also be considered as an inseparable element for the economic, geographic, demographic, and literary conditions of the province and Canada.

**Keywords:** Canadian literary canon, Nova Scotia, identity, regionalism

*Александър Костов. ПРИНОСЪТ НА НОВА СКОТИЯ В РАЗВИТИЕТО НА КАНАДСКИЯ ЛИТЕРАТУРЕН КАНОН*

**Резюме.** Настоящата статия се занимава с развитието на канадската литература от гледната точка на Нова Скотия, втората най-малка по територия провинция в Канада, и нейното активно участие във формирането на литературния канон – една цел, която стои пред Канада от много години. Специално внимание се обръща на ролята на Нова Скотия като една от първите провинции, дали началото на конфедерацията, както и на важността ѝ за първоначалното развитие и разпространение на литературата в страната. Нещо повече, в статията се разглежда и може би най-важният и значим проблем, който заема особено място в развитието на Нова Скотия и Канада като цяло – идентичността, която на свой ред ще бъде разгледана в неразривна връзка с икономическото, географското, демографското и литературното състояние на провинцията и страната.

**Ключови думи:** канадски литературен канон, Нова Скотия, идентичност, регионализъм

През 1867 г. официалните представители на четири провинции – Квебек, Онтарио, Ню Брънзуик и Нова Скотия – се събират и решават да сформират конфедерация, която да помогне за решаването на належащите проблеми от географско, административно и политическо естество в Канада. Квебек и Онтарио все още са британски субекти по това време, Ню Брънзуик е представявана от отговорно правителство, а Нова Скотия получава самоуправление през 1848 г. Няколко години по-късно първият министър-председател на Канадската конфедерация Джон Макдоналд започва да разписва и приема законите, които от тук нататък ще сформират, ръководят и стимулират развитието и посоката на страната. Някои от основните предпоставки за възникването на конфедерацията спокойно могат да се разгледат както от вътрешна за страната гледна точка, така и от външна. Сред вътрешните трябва да се отбележат:

- застоят в политиката и неспособността на отделните територии да вземат ползотворни и спомагащи развитието на страната решения;

- демографското натоваарване, изразено в струпването на хора в най-големите градове, обезлюдяването на крайните и най-отдалечени от центъра територии;

- икономическият подем и възможността за подобряването на статуквото, наченати от развитието в икономиката, технологиите и духа на индустриалната революция.

От другата страна, външните фактори включват:

- влошаването на политическите и търговските взаимоотношения между Канада и Съединените американски щати с приключването на Гражданската война след 1865 г., когато Щатите започват да прекратяват договори и спогодби с Канада като един вид своеобразно отмъщение спрямо Великобритания поради намесата и отношението ѝ към Юга по време на войната<sup>1</sup>;

- опасенията на Канада, че с приключването на войната в южната ѝ съседка към териториите ѝ ще се насочат хиляди имигранти;

- отказа на Великобритания да изпраща и да поддържа военни гарнизони отвъд Океана, лишавайки по този начин новосформираната конфедерация от военна подкрепа;

- и не на последно място, интереса на крупните британски инвеститори към развитието и разгръщането на железопътната мрежа из цялата територия на Канада, осъществима единствено посредством организирана и централизирана власт.

---

<sup>1</sup> За пример може да послужи търговският договор за сътрудничество между Великобритания и Америка от 1854 г. (познат още като „Договор Елджин-Марси“), където генерал-губернаторът на Канада Джеймс Брус, осми граф на Елджин, и държавният секретар на САЩ Уилям Марси подписват споразумение за търговия между Щатите и Великобритания – крачка към безплатната търговия между страните.

И все пак една от основните и неписани цели на конфедерацията си остава огромното желание на Канада най-накрая да постигне единство, да се види като страна, обединена под общ флаг, споделяща общи интереси и преследваща общи цели. И както се случва при повечето опити за централизация и уеднаквяване, някои райони започват да се развиват с главоломни темпове, докато други изостават и постепенно затъват. В същия ред на мисли, изобщо не е изненада, че литературата от своя страна започва да отразява както подема, така и упадъка на съответните провинции.

Нова Скотия като един от „башите“ на конфедерацията се причислява към втория вид провинции, *обединени от съвместната им борба срещу икономическите трудности на недоразвитостта и безработицата* (Creelman, D. 2014, с. 3). Проблемите на канадските морски провинции (Ню Брънзуик, Нова Скотия и остров Принц Едуард) осезаемо се засилват след конфедерацията, когато централните и западните райони започват да се развиват в пъти по-бързо от източните си съседи. Онтарио например като най-развита, богата и населена провинция в Канада започва с бурни темпове икономическото си издигане в края на XIX век главно в резултат на политиката на Джон Макдоналд спрямо вноса и износа на местно производство, както и изграждането на Канадската тихоокеанска железница: все събития, които бележат началото на разширяващата се бездна между провинциите в централните и западните региони, от една страна, и слабо населените (Канадският щит) северни и източни райони (морските провинции) – от друга.

Но нека насочим вниманието си изцяло към Нова Скотия и представим факторите и проблемите, които диктуват и определят развитието на литературата ѝ и ролята ѝ в изграждането на канадския литературен канон.

Уилям Джон Кийт в книгата си „Канадската англоезична литература“ (1985) обръща специално внимание на позицията на морските провинции като съставна и неразривна част от канадската литературна общност:

*Както можем да очакваме, първите съзнателни литературни творби в това, което наричаме в наши дни Канада, бележат своето начало в морските провинции. Там се откроява ядрото на едно характерно общество, което не след дълго започва да публикува творби, които не само разглеждат и анализират новозараждащото се общество, но и често го осмиват. (Keith, W. J., 2006, с. 15)<sup>2</sup>*

---

<sup>2</sup> Всички цитирани преводи са дело на автора, тъй като писателите и критиците не са преведени на български език.

Погледът на литературните критици и изследователи се насочва към провинцията много преди наченките на конфедерацията и по този начин изтъква ролята на Нова Скотия като формираща развитието на литературната канадска сцена. От особена важност е да се спомене, че фокусът ще бъде върху англоезичната литература на провинцията, изхождайки от факта, че английският език е основен и най-разпространен в Нова Скотия, а също и езикът, на който се появяват най-важните и определящи канона творби в провинцията. Най-ранните опити за създаване на някакъв вид литература в Нова Скотия могат да се открият през XVII век сред писмата, дневниците и записките на търговци, моряци, изследователи и религиозни представители, които често акостирали на пристанищата, търгували или проповядвали идеите на страните, от които идвали. Често тези временно пребиваващи пришълци оставали за по-дълго време, като някои дори се установявали за постоянно и създавали семейства. Други били назначавани от правителствата на съответните Велики сили (Франция и Великобритания по това време) и покрай политическите си кариери и задължения, съзнателно или не, започнали да създават и оформят литературата на Нова Скотия. От една страна, провинцията била важна от търговска гледна точка с достъпа си до големите търговски пътища, което я превърнало в един вид аванпост към останалата част от Канада. От друга – тези, които идвали в провинцията и взимали участие в живота ѝ, често предпочитали да се заселват в близост или до важни търговски пътища или големи водоеми, които от своя страна били източник на поминък и транспорт, но в повечето случаи във или до укрепените гарнизонни поселища, отвъд които се простирали безкрайни гори и неизследвани територии, населявани от враждебни индиански племена, диви зверове и кръвожадни създания. Ето защо канадският критик Нортърп Фрай (1912–1991) използва термина „гарнизонен манталитет“ (*garrison mentality*), за да подкрепи твърдението, че канадската литература преди всичко се страхува от непознатото и предпочита да изгражда и да живее зад високи стени, отколкото да се впуска в безразсъдни приключения. Същото се свързва с основополагащия за канадската литература и идентичност символ на „оцеляването“, представен от Маргарет Атууд в програмната ѝ книга „Оцеляване“ (1972). От тази гледна точка много от първоначалните писатели в Нова Скотия обръщат специално внимание на сблъсъците с индианците и дивата природа, също така и на проблемите на приспособяването към стандартите на Новия свят. Например Александър Хенри Стари (1739–1824), търговец на кожи и изследовател, често описва своите приключения сред природата, срещите си с индианци и диви зверове. Приносът му се състои в това, че той е един от първите заселници, които акцентират върху нуждата от приспособяване към Новия свят, отколкото от опитите за завладяването му. Самюъл Хърн (1745–1792), търговец, писател и натуралист, по време на множеството си експедиции обръща сериозно внимание на природа-

та, природните ресурси и негостоприемните територии на север. Друг изследовател и пътешественик, който оставя литературен отпечатък не само върху литературните начини в Нова Скотия, но и в останалата част от Канада, е Александър Маккензи (1764–1820), който преброява Канада от край до край през 1793 г. и на когото е кръстена най-дългата река в Канада – Маккензи. В дневниците и писмата си той представя систематичен поглед върху географските, геоложките и антропологическите характеристики на провинциите, през които минава. Въпреки всичко това най-осезаема следа в литературната история на провинция Нова Скотия оставят три имена, с които се свърза и така нареченото от Кийт съзнателно начало в литературата на региона: Джоузеф Хау, Томас Маккълук и Томас Чандлър Халибъртън.

Джоузеф Хау (1804–1873), един от най-обичаните и уважавани политици в Нова Скотия, също така работи като журналист и поет. Неговият плам и политическа храброст му осигуряват централно място в политическия и литературния живот на провинцията. Насмешливите му, често иронични, но достоверни наблюдения върху живота и нравите в Нова Скотия са събрани в „Западни и източни разходки“ (1828–1831), която представя едно от първите систематизирани описания и изследвания на живота и жителите на Нова Скотия. Често авторите от началото на XIX век се обръщат към критиката и иронията като основни похвати в изобразяването на моралните принципи и провинциалните характеристики на съответните райони, опитвайки се да постигнат един вид баланс между комичното и сериозното, между новото и старото, един вид двойственост, която характеризира не само провинция Нова Скотия, но и Канада като цяло.

Споменаването на двойствеността ни насочва към раздвоената позиция на Канада спрямо държавите, които оказват директно или индиректно влияние върху развитието ѝ. От една страна, Канада дели половината си цялост с Великобритания, която налага своето влияние след тоталната си доминация над по-слабата Франция в разпределението на териториите от Новия свят. От друга – Съединените щати след Гражданската война започват още повече да насочват погледа си към северната си съседка, пораждайки поредната двойственост, с която трябва да се съобразява Канада. От трета страна, въпреки загубата на влияние и почти цялостното си политическо и географско изоставане от канадските въпроси Франция на свой ред продължава да влияе на онези провинции, в които живеят голям брой французи и френски заселници. От четвърта страна, вътре в самата конфедерация се наблюдава разделяне на лагери между отделните провинции, характеризиращи се с развитието на едни, застои на други и упадък на трети, сигнализирайки неравнопоставеността в икономически, демографски и чисто географски план.

Независимо от тези фактори и сфери на влияние Хау, Маккълук и Халибъртън насочват основно вниманието и фокуса си върху това, как провинция-

та изглежда отвътре, а външните фактори са сведени до минимум. В този ред на мисли идентичността на канадската провинция започва да се оформя от вътре навън, като поэтапен процес, който цели да представи както единичните процеси и характеристики на отделните индивиди, така и да универсализира тези черти и елементи, които могат да се съотнесат към Канада като едно цяло. Джоузеф Хау изиграва важна роля и в политическия живот на Нова Скотия, като се явява една от най-важните политически фигури, които спомагат провинцията да бъде представявана от отговорно правителство през 1848 г. Нещо повече, той вижда в единството и разбирателството между отделните провинции един своеобразен модел за постигане на хармония в национален мащаб – едновременно въпрос и проблем, които ще занимаят в по-нататъшните епохи литературни критици като Нортърп Фрай и Джордж Уудкок.

Томас Маккълук (1776–1843), роден в Шотландия, оказва въздействие спрямо настроенята на канадците с шотландски произход в провинцията, като насочва влиянието си на презвитериански свещеник и писател към проблемите на местното, разграничавайки го от националното, с писма и очерци, които възхваляват идиличните пейзажи на Запад (на запад от Шотландия в неговия случай), пропити с хумор и сатира. Приносът на Маккълук към развитието на литература в Нова Скотия и постепенно в Канада може да бъде най-отчетливо усетен в „Писмата на Степшър“ (1821–1823), където главният персонаж Мефибошет Степшър избобилства от духовитости и прикрит цинизъм и често критикува политиката както на Съединените щати на юг, така и тази на Великобритания от другата страна на Океана. „Писмата...“ са също така един от най-старите текстове в провинцията, а и в Канада като цяло и една от първите литературни творби, в които мястото на действие е неназован град в Нова Скотия, в който разговорите и диалозите между персонажите и проблемите, които възникват междувременно, са подплатени с нестихващ интерес към природата, климата, традициите, културата и политическата обстановка в провинцията и страната. На по-късен етап влиянието на Маккълук ще бъде усетено в иронично-сатиричните творби на Стивън Лийкок, но най-вече в творчеството на Томас Халибъртън – първия канадски автор, който придобива международна известност.

Томас Чандлър Халибъртън (1796–1865), роден в Уиндзър, Нова Скотия, съчетава писателската си дейност с тази на политик и съдия, а името му се сприяга като едно от най-влиятелните наред с това на Томас Маккълук за сформиранието и последвалия успех на конфедерацията. В литературните среди остава известен главно със създаването на героя Сам Слик от „Часовникаря; или Думите и Делата на Самюъл Слик от Сликвил“ (1836), където Халибъртън с пословична сръчност, ироничен и искрен тон описва бездействието, мързела, пасивността, дори безвремието и унеса, в които са изпаднали жителите на Нова Скотия, от гледна точка на Сам Слик – американски търговец на дребно,

който гостува в провинцията, придружаван от един английски земевладелец. Основна цел на Халибъртън е да представи в книгата си един вид критика както на американския, така и на английския начин на живот, като не подминава и порядките във всекидневието на жителите на Нова Скотия. От друга страна, Халибъртън представя индустриалния дух и желанието за прогрес на американците като черта, към която английските поданици трябва да се стремят, но която не трябва да им коства човечността и взаимното разбираемост. Диалозите между Сам Слик и земевладельца наред с коментарите на околните изразяват представата на Халибъртън за позицията на Нова Скотия (и на Канада като цяло) по това време – като до голяма степен подвластна на влиянието на Съединените щати, но не безвъзвратно и неизбежно зависима от манталитета и принципите на южната съседка. Нещо повече, Халибъртън акцентира върху факта, че ако жителите на Нова Скотия работят и действат заедно, то те лесно могат да открият и изградят своя идентичност, която да ги разграничи изцяло от вредните влияния на суверенните им държави.

### **Съвременен поглед върху приноса на Нова Скотия към литературния канон**

Веднъж поставили основите на литературна традиция, която по един или друг начин може да прерасне в нещо повече, Хау, Маккълук и Халибъртън представят една картина на Нова Скотия като малка провинция с изключителна важност както за началото на конфедерацията, така и от икономическа и геополитическа гледна точка за развитието на страната. Близо век след това обаче провинцията започва да придобива друго значение в икономически, културен и литературен план. Петдесетте години на XX век стават свидетел на зараждащите се националистически брожения в канадските литературни среди, които акцентират върху свръхналежащата нужда от създаване на собствен литературен канон. Великобритания и САЩ вече са създали своите такива и макар канадските автори да не изостават чак толкова като текстови материал, сред тях започва да се прокрадва усещането, че творбите, които се пишат *за* и *от* Канада, всъщност представляват един вид имитация на вече установените литературни традиции на Великобритания и САЩ. Трудностите пред публикуването на родна земя и фактът, че все повече автори решават да пишат и публикуват в американски списания, постепенно изтласкват на преден план нуждата от създаването на собствена традиция. Нещо повече, Канада все още не е постигнала споразумение със самата себе си относно въпроса за националната идентичност, не е намерила отговор на належащия въпрос „Какво означава да си канадец?“. Опитите на Маргарет Атууд да свърже канадското с идеята за оцеляването, на Джордж Уудкок, който подчертава централното място на регионалното като характерна черта за всички канадци, или на Нортръп Фрай, който през 1965 г. задава своя програмен въпрос „Къде

е тук?“, с което отрицва нова вълна от несигурност и жажда за себеутвърждаване в канадската култура, изграждат един калейдоскоп от мнения и гледни точки, чиято единствена и главна цел е да спомогне за установяването на единна представа за страната.

Приносът на Нова Скотия в така поставените проблеми на литературния канон от 50-те години насам се състои в желанието на авторите от провинцията да пишат и използват *тези* елементи и теми, които могат да бъдат идентифицирани като канадски. Докато Маккълук и Халибъртън акцентират върху взаимоотношенията между хората и поведението им спрямо техните английски или американски съседи, в съвременен план, авторите от Нова Скотия обръщат своя взор към ролята на регионалното и връзките с традициите, като по този начин се опитват да допринесат към развиващата се канадска литература с творби и проблеми, които могат да бъдат определени като *чисто* канадски.

Ролята на регионалното и неговата важност в развитието и обособяването на собствен литературен канон са преди всичко опит за установяването на ясно изразени граници между отделните провинции и тяхната значимост в общата представа за Канада, но от друга – представлява и опит на критиците, изследователите и авторите да се фокусират върху земята като централен символ, подпомагач търсенето и постигането на канадската идентичност. Джордж Уудкок в лекцията си през 1980 г. „Срещата на времето и мястото: Регионализмът в канадската литература“ нарича регионалното „феномен“ (7), който е неразривно свързан с канадското съзнание, що се касае до формирането на регионалната идентичност. За него всяка провинция сама по себе си се характеризира с дадена регионална идентичност, която възплъщава основните черти на съответната провинция: климат, природа, икономическо и демографско значение. Морските провинции например споделят общи черти откъм история и култура, свързани с най-ранните френски заселници, последвалите бунтове и сблъсъци с Великобритания, притока на мигранти от Съединените щати след Гражданската война и в най-съвременен аспект – периодите на благоденствие и изостаналост, които неминуемо съпътстват литературата от съответната епоха. Точно последният аспект от споделяната от морските провинции история, в частност Нова Скотия, е фокус на следващата част от статията.

Вече се спомена, че централните и западните провинции са доста по-добре развити в икономически, демографски, дори и в литературен план. Нобеловата лауреатка от 2013 г. Алис Мънро е един от най-видните представители на късия разказ не само в Канада, но и в света, и нейните разкази, които макар често да надхвърлят провинциалното и да се стремят към универсализъм, си остават в основата регионални, съсредоточени в родния ѝ югозападен Онтарио. Тимъти Финдли (Торонто) и Маргарет Атууд (Отава) са други два примера за процъфтяващата литературна традиция както на късия разказ, така и

на романа в по-богатите и икономически стабилни провинции. Нова Скотия обаче, ситуирана на бруления от солените океански ветрове Източен бряг, не може да се похвали с икономическа стабилност и просперитет и проблемите, пред които е изправена цялата провинция, са тясно свързани и представени в литературните произведения на авторите ѝ. Тъй като късият разказ е жанрът, който най-често се асоциира с Канада (до огромна степен благодарение на Алис Мънро), моят фокус също ще бъде върху трима от авторите от Нова Скотия, които практикуват и предпочитат разказа като основен посредник между писателя и читателите. Нещо повече, късият разказ на Нова Скотия е неразривно свързан с идеята за земята като основополагащ елемент в творчеството на писателите от региона, като в същото време играе и централна роля при формирането на идентичността на провинцията. Приносът на авторите, който се разглежда накратко в следващите страници, е тясно свързан както с идеята за регионалното като основен фактор в канадската литература, така и с ролята им в утвърждаването на канона като типично *канадски*, акцентиращ и изобилстващ от теми, които преди всичко се асоциират с националното, с познатото, с оригиналното.

Алистър Маклауд (1936–2014) често е обсипван със суперлативи като един от най-добрите представители на канадския къс разказ, с много произведения, преведени на други езици, и разкази, публикувани в множество антологии във и извън Канада. Основен мотив в творчеството му е връзката на героите със земята, по-специално с остров Кейп Бретон, който се явява централен топос на творчеството му. Културата и традициите на Кейп Бретон са свързани не само с вече споменатата история на провинция Нова Скотия, а и с тясното време-пространство, в което островът поставя персонажите на Маклауд. Безработицата и икономическата изостаналост на Нова Скотия са отразени още по-силно в ограниченото пространство на острова, който се явява един вид микросвят за живущите. Проблемите пред героите много често включват работа в изключително трудни и неблагоприятни условия (бурни морета, задушни и подземни мини), а семействата често зависят от професията на един от тях (в повечето случаи бащата), за да преживяват.

Самият Маклауд е работил като дървосекач и миньор в ранните си години, за да може да се издържа по време на следването си, и неведнъж споменава в интервюта, че потомците му са представители на физическия и често непосилен труд, който до голяма степен е формирал издръжливия им и непреклонен характер. Героите на Маклауд също така често стават жертви на приумиците на природния свят, който вече е добил непоклатима значимост като определящ и унифициращ за канадците символ. За разлика от персонажите на първите писатели в Нова Скотия – Хау, Маккълок и Халибъртън – Маклауд е силно повлиян от преобърнатата в сравнение с миналото представа и реалност в провинцията, преминала от стратегически (от икономическа и

транспортна гледна точка) аванпост с развита търговия и стабилен прираст на населението към изоставащ и цялостно нестабилен ариергард. Писателите на Нова Скотия след 1950 г., ако мога да си позволя да използвам средата на XX век като начална точка от усилията на Канада към установяване и затвърдяване на литературния канон, до един са обединени около основната идея за политическата, икономическата, социалната и демографската назадничавост и западане на провинцията.

Дейвид Макдоналд (р. 1939), близък приятел и съратник на Алистър Маклауд, отдава огромно значение на ролята на традициите, историята и уникалната регионална идентичност на Нова Скотия. Досуц като Маклауд, и Макдоналд прекарва голяма част от живота си извън провинцията, посещавайки я главно през летните и ваканционните месеци. Творчеството му изцяло отразява локалните терзания и проблемите, пред които се изправят героите на Маклауд: трудното ежедневие, липсата на икономически подем и обезлюдяването и обезсърчаването на населението – все фактори, продиктувани от назадничавостта на провинцията като цяло. От друга страна, макар Макдоналд да споделя притесненията на Маклауд и много от темите му да отразяват тези несполуки, цялостната визия в разказите му е съчетаването на традиционния начин на живот, на старото, с новото и как външният свят чрез постоянните си нахлувания става причина за промяната в живота и характера на героите, от което произтича и промяната в цялостната им идентичностна характеристика. Макдоналд често изпъстря своите наративи с наболелите проблеми на съвременното, зад чието решаване стои нуждата от разравяне на традиционните пепелища. Героите му често се оказват чужденци за сплотения свят на Нова Скотия, които в един момент трябва да направят избора между това да се потопят в непознатия нов свят или да се върнат обратно в познатия им стар такъв.

Както и да се погледне, и Маклауд, и Макдоналд усилено акцентират върху ролята на традициите и миналото като основни движещи сили зад поведението и съдбите на персонажите им, което допринася за изграждането на съвременната представа за литературата на провинцията като тясно свързана с важността на миналото, но същевременно обърната към новото и съвременното, стараеща се да достигне едно средно ниво на примиряване между различията.

Карол Бруну (р. 1956), родена в Халифакс, Нова Скотия, е писател, който често изтъква, че *вижда* историите, за които пише, главно благодарение на работата си като фотограф. Нещо повече, Бруну обича да пътува, което допълнително подхранва артистичните експерименти и литературните проникновения в разказите ѝ. Тя често предпочита да обрисова ситуацията в родната ѝ Нова Скотия от гледната точка на персонажи, които или се връщат от дълго отсъствие, или току-що са оставили провинцията зад гърба си (чисто физиче-

ски), но от държанието и мислите им читателят разбира, че тя е постоянно в душите им. От една страна, Бруну допринася за оформянето на литературата на Нова Скотия посредством майсторските описания на вътрешния свят на своите герои, както и на отношението, което споделят с мястото, където са родени. Дори в тези разкази, в които действието се развива далеч от Канада (Франция, Германия в последния ѝ сборник „Птичка на всеки клон“, 2017), персонажите на Нова Скотия постоянно изтъкват (макар и често подсъзнателно) принадлежността си към малката канадска провинция, от която са тръгнали. Докато Маклауд и Макдоналд прекарват голяма част от съзнателния си живот далеч от Нова Скотия и често техните герои са пропити с усещане за носталгия, животът на Бруну преминава главно в Нова Скотия и Ню Брънзуик, където самата тя твърди, че обича да прекарва както ежедневието си, така и почивните си дни. За нея регионалното чувство, което неизменно присъства както в разказите ѝ, така и в творчеството на всички автори от провинцията, е един от най-значимите и структуроопределящи фактори за развитието на канадската литературна идентичност. Разбира се, има критици, за които фокусът върху регионалното би бил по-скоро забавящ, отколкото подпомагащ развитието на литературното поприще.

Затова тук е мястото, където е удачно да се спомене гледната точка на един от най-известните литературни критици в Канада, Нортръп Фрай, който обръща сериозно внимание на идеята за регионалното, на фокуса към местното като обособяващ и процъфтяващ за писателите от провинциите елемент, представяйки го в недотам положителна светлина. Ако един от основните приноси на литературата на Нова Скотия се състои в това да акцентира върху локалното като основен мотив, който би могъл да бъде използван за едно положително и обогатяващо описание на провинциалните (и канадски) нрави и норми на поведение, то, от друга страна, наблягането върху регионалното като основополагащ фактор би изиграло точно обратната роля в развиващата се канадска литература. Нортръп Фрай в своя труд „Дивата градина: есета върху канадското въображение“ (1971) се явява един от най-ревностните противници на утилизирването на регионалното като един от най-важните крепежни елементи на канадската литература, целяща унифициране в свой собствен канон. Той изтъква, че *културата се развива най-добре на национално ниво, което от своя страна означава, че империята е прекалено голяма, а провинцията – прекалено малка за изграждането на значителна литературна традиция* (Фрай, N., 1995, с. 135). Нещо повече, Фрай твърди, че, за да постигнат някакъв вид единство, писателите в Канада трябва да не да загърбят регионалното за сметка на националното, а да се постараят да се разпрострат извън ограниченията, които локалното налага на даден автор. Той вярва, че именно по този начин ще бъде възможно да се заговори за национални и универсални черти, които ще влязат в състава на „истинския“ канадски литературен канон.

Но както посочва Мадлен Данова, „Такъв един поглед върху историческите процеси, както в обществената, така и в културната сфера, отрича до голяма степен възможността да се изгради стабилна традиция на писане в Канада“ (Данова, 2016, 561).

Писателите от Нова Скотия постоянно представят персонажи, които се опитват да прекратят ограниченията на регионалното; герои, чийто взор е насочен към бъдещето, което за тях се простира отвъд границата на провинциалния живот, в големите градове на *сушата*. Самото географско положение на провинцията издига в допълнение към метафоричните прегради и чисто физически такива, които много често се оказват непреодолими за героите. От друга страна обаче, писателите от провинцията обръщат и сериозно внимание на традициите и културата на провинцията, съчетала в себе си огромен брой страници от бурна история и моменти на възход и падение. За тях приносът на Нова Скотия към обогатяването на литературата на Канада се състои точно в това – да покажат на останалата част от страна (на *сушата*), че макар и физически и икономически отделени от повечето големи и далеч по-развити провинции, макар и изоставачи от всеобщото развитие на Канада, традиционният живот на хората от провинцията, взела най-активно участие в създаването на конфедерацията, техните сполуки и несгоди, техните ежедневни битки и загуби оформят една огромна част от постоянно развиващата се, стремяща се към обединение идея за канадска идентичност. Докато Съединените щати могат да посочат „границата“ (*Frontier*) като един от основните символи на новоизградената си американска идентичност, а Великобритания от своя страна използва „острова“ (*Island*) като такъв символ, то Канада все още се бори с установяването на шо-годе единна представа за собствената си идентичност. От тази гледна точка писателите от отделните провинции допринасят със собствените си идеи и предложения в творбите си към евентуалното стигане до единомислие по този въпрос. Тук най-важна се оказва различната от тази на южната ѝ съседка политика на Канада, която поощрява и покровителства разликите между отделните съставни части (в това число и провинциите), за разлика от Съединените щати, където на преден ред излиза теорията за „топенето“ (*melting pot*) на разликите в една хомогенна цялост. От тази гледна точка всяка провинция запазва правото си на собствена литература и собствена проблематика, което създава допълнителни спънки пред процеса на изграждане на собствен литературен канон в Канада.

Опитът да се определят точно границите и обхватът на канадския литературен канон все още не може да достигне задоволително решение, произтичащо от литературните и изследователските среди. Провинциалният дух на Канада и централната ѝ политика на толериране на различията между отделните съставни елементи пречат на унифицирането както на канона, така и на темата за националната идентичност. Всяка една провинция би могла да даде

различен отговор на въпроса „Какво означава да си канадец?“, а някои дори биха дали по няколко такива. Отделните географски региони притежават своя собствена култура и идентичност, които често биват поставени на изпитание от съответните *несъответствия* в темповете на политическия и икономическия живот. Ролята на провинция Нова Скотия в оформянето и обогатяването на канадския литературен канон минава през различни етапи от самото начало на конфедерацията до наши дни. Фокусът върху важността на земята и традициите, двойственият характер, изразен в дихотомиите остров–суша, кореняк–пришълец, минало–настояще и др., благоприятстват за изграждането на образа на провинцията като такава със специфичен собствен облик и тежест. Периодите на подем и упадък оставят отражение върху цялостната представа за провинцията и съответно върху литературните ѝ творби. Характерната идентичност, която Нова Скотия притежава от самото си основаване, допринася за обсъждането на канадската идентичност като цялост, съставена от многобройни, разнородни по произход и строеж елементи, в чиято цялост не се наблюдава хомогенизиране, а по-скоро открояване на съставните части. Приносът може да се усети и в развитието на късия разказ и реализма, с които изобилстват литературните среди в провинцията. Акцентирането върху ролята на природата и земята заема централно място в „канона“ на Нова Скотия, който от своя страна се влива като пълноводна река в постоянно изменящия се, неспособен да бъде очертан литературен „канон“ на Канада.

В заключение може да се обобщи, че погледът на много от съвременните писатели е насочен едновременно както към вътрешния, физически и метафорично ограничен свят на жителите, така и към останалата част от Канада и оттам – към света. По този начин, чрез сливането на личното с общото, на вътрешното с външното, на регионалното с националното, се стига до онзи универсален глас, който започва да отеква из цяла Канада и който отявлено спомага както за формирането на идентичността, така и за целостта и важността на литературния канон. В творчеството си писателите, от Халибъртън до Бруну, майсторски използват предимствата, които регионалното и двойствено състояние на провинцията им предлагат, за да създадат една съвременна и конкурентоспособна литературна традиция, която ще отговори на нуждите на XXI век. В същото време те нито за миг не оставят на заден план основните движещи сили от създаването на провинцията до наши дни, историята, традициите и обичаите, които сформират манталитета не само на Нова Скотия, но и на Канада като една цялост. Стремещт към унифициране и съставяне на единен литературен канон се отразява в още по-силното желание на канадците да стигнат до единомушие спрямо собствената си уникална идентичност, която ще им позволи смело да заемат позицията си в постоянно променящия се свят наоколо.

## Библиография

- Данова, М. Да превеждаш Канада: културни кодове и граници. – В: *Юбилеен сборник на Факултета по класически и нови филологии „Филологията – класическа и нова“* (съст. Димитър Веселинов). София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2016, 559–565.
- Atwood, M. *Survival: A Thematic Guide to Canadian Literature*. Toronto: McClelland and Stewart, 2004.
- Creelman, D. *Setting in the East: Maritime Realist Fiction*. McGill-Queens University Press, 2014.
- Epprecht, M. “Atlantic Canada and ‘the End of History’: Postmodernism and Regional Underdevelopment.” *Dalhousie Review* 70, 1991, 429–58.
- Frye, N. C. F. *Klinck. Conclusion, Literary History of Canada*. Toronto: University of Toronto Press, 1965.
- Frye, N. *The Bush Garden: Essays on the Canadian Imagination with Introduction by Linda Hutcheon*. Toronto: Anansi, 1995.
- Keith, W. J. *Canadian literature in English*. Erin, Ontario: Porcupines Quill. 2006.
- Kröller, E. (Ed.). *The Cambridge Companion to Canadian Literature (Cambridge Companions to Literature)*. Cambridge: Cambridge University Press, 2004.
- Naomi, and James. “The Carol Bruneau Interview • The Miramichi Reader.” *The Miramichi Reader*, 9 Aug. 2017, [miramichireader.ca/2017/07/the-carol-bruneau-interview/](http://miramichireader.ca/2017/07/the-carol-bruneau-interview/).
- Pennanen, G. American Interest in Commercial Union with Canada, 1854–1898. *Mid-America*. 47 (1), 1965, 24–39.
- Woodcock, G. *The meeting of time and space : regionalism in Canadian literature / George Woodcock*. NeWest Institute for Western Canadian Studies Edmonton, Alta, 1981.

**Александър Костов, докторант**

Катедра „Англицистика и американистика“

Факултет по класически и нови филологии

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Адрес: бул. Цар Освободител 15, 1504 София, България

✉ [alisaunderkostov@gmail.com](mailto:alisaunderkostov@gmail.com)

**Alexander Kostov, PhD student**

Department of British and American Studies

Faculty of Classical and Modern Languages

Sofia University “St. Kliment Ohridski”

Address: 15 Tzar Osvoboditel Blvd., 1504 Sofia, Bulgaria

✉ [alisaunderkostov@gmail.com](mailto:alisaunderkostov@gmail.com)